

Leibniz, Principes de la Nature et de la Grace, fondés en raison

Proseminar ThF - 1993-94

1.1

L. definuje hned v první větě své chápání substance: substance je jsoouco, jež je schopné akce. To je ve srovnání s dosavadní tradicí obrovský obrat ve filosofování. Je to obrat k počátkům filosofie, t.j. k presokratikům před Parmenidem, kteří ještě chápali ARCHÉ jako živoucí a všechen život zakládající. Teprve Parmenidés umrtvil ARCHÉ a učinil z ní sub-stanci (odvozeno od sto, -are: co stojí pod, tedy co se pod povrchem, v hloubce nehýbá). Od té doby všechny metafyzika byla s větším nebo menším důrazem substanční. Termín substance je latinskou nápodobou řeckého termínu HYPOKEIMENON, odvozeného od slovesa KEIMAI, tedy ležeti: to, co leží pod. Rozdíl je tedy minimální. Ještě věrnějším, ještě otročtější překladem však bylo jiné slovo, totiž subiectum, odvozené od slovesa subicio, které však mohlo mít dvojí etymologický kořen: mohlo totiž stejně tak vzniknout na základě slovesa sub-iaceo jako sub-iacio. V prvním případě jde opravdu o HYPOKEIMAI, kdežto v druhém však je utajena obrovská dynamika, která ovšem mohla být uvolněna teprve po mnoha staletích.

1.2

Předpokladem onoho uvolnění byla kupodivu práce na gramatice. Indoevropská věta (jednoduchá) spočívá, jak víte ze školy, na podmětu a přísudku. Podmětem je to, o čem nebo o kom se něco vypovídá, přísudek naopak je to, co se o onom podmětu vypovídá, tedy co se mu přisuzuje. Tak např. věty „hora je vysoká“ nebo „hora je daleko“ vypovídají obě o hoře, ale každá jí přisuzuje něco jiného. V širším kontextu mohou obě výpovědi mít podobný smysl. Tak např. jsou-li odpovědí na otázku nebo dokonce na návrh, zda by nebylo možno vyšplhat na tamtu horu, kterou před sebou vidíme. V obou případech se naše věta stává poukazem na nesnadnost nebo snad i nemožnost podobného podniku. V některých jazycích je někdy vůbec vypouštěno (pomocné) sloveso „býti“. Jindy však má sloveso velkou důležitost: vlk dáví, pes kouše, kůň běží